

NUME DE FAMILIE ȘI PRENUME ROMÂNEȘTI BASARABENE DEFORMATE DE FUNCȚIONARI ALOLINGVI ÎN CONTEXT DIGLOSSIC

VLADIMIR ZAGAEVSCHI

Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Romanian Bessarabian names and surnames deformed by foreign officers in a diglossic context

Abstract: In the diglossic context that the Bessarabian Romanians experienced under the Tsarist Regime and especially under the Soviet Regime, many Romanian surnames were deformed or falsified, in one way or another, by clerks, officers and by all the officials that did not speak Romanian.

Numerous names were inaccurately reproduced in speech, due to their being patterned, stress-wise, according to the rules of the dominant language: *Bótnari*, *Cóstaș*, *Chétruș*, *Márin*, *Púșcaș*, *Túfari*, and others (cf. Russian names such as *Céhov*, *Kónev*, *Sáharov*, *Șólohov*, *Țárik*). A much more serious situation refers to the pronunciation of some names with consequences in their written form, due to the specific particularities of the utterance and perception of sounds in the dominant language by foreigners, who use them through the filter of the dominant language: *Ioníțov* (*Ioniță*), *Sorbálov* (*Sorbală*), *Tarcátov* (*Tărcatu*), *Pérev* (*Părău*, "Părâu"), *Șeptíkin* (*Săpticâni*, *Șaptecăini*), and others. The present paper examines a large number of cases of deformed and falsified names, but also a tendency to correct them subsequently.

Keywords: name, surname, diglossic linguistic context, deformation, falsification.

1. Preliminarii

1.1. Într-un context lingvistic diglosic în care s-a aflat Basarabia, dar și Transnistria, sub regimul țarist și, mai ales, sub cel sovietic, în total timp de peste 200 de ani, multe nume de familie românești, dar și prenume, erau deformate, uneori chiar falsificate, de către administratori, funcționari, iar mai apoi, papagalicește, de către toți cei care nu ne cunoșteau limba, ruși și rusofoni. Au fost înregistrate și cazuri când unele prenume, atât masculine, cât și feminine erau respinse, neadmise, altfel spus, cenzurate și schimbate/ înlocuite cu altele, care corespundeau cu anumite *regulamente și circulare interne*, în conformitate cu dicționare și îndreptare speciale de nume de persoană *moldovenești* (vezi și: Cosniceanu 2012: 127–132; Dabija 2011: 1).

1.2. Deformările și falsificările se produceau în formă orală, dar, mai apoi, și în formă scrisă. Sau viceversa: în formă scrisă, ca mai departe să fie propagate și statornicite și în formă orală.

Cele mai multe și mai bizare schimonosiri și falsificări se făceau în cadrul serviciilor de la birourile de pașapoarte, al oficiilor de stare civilă, în cataloagele școlărești și studențești, la alcătuirea a fel de fel de liste (la contabilitate, selsovet (primărie), colhoz ș.a.).

1.3. Materialul factologic din articolul de față a fost adunat din mediul oral al vorbitorilor și excerptat, mai ales, din mijloacele de comunicare în masă (ziare, reviste, radio, televiziune), cărți de telefoane, diverse liste, inclusiv cele din registrele studențești ș.a.

2. Deformări prin schimbarea locului accentului la numele de familie

2.1. În limba rusă locul accentului este imprevizibil¹. În cuvinte diferite, în aceleași condiții fonetice, accentul poate să cadă pe prima silabă, pe cea din mijloc sau pe cea finală (de ex.: *jénșcina* „femeie” – *mușcina* „bărbat” – *tolșcină* „grosime”; *ózero* „iaz” – *oknó* „fereastră”).

2.2. În limba română accentul, deși considerat liber, înregistrează totuși anumite regularități, cu alte cuvinte, ar fi o limbă cu accent limitat sau condiționat, ca și italiana:

2.2.1. Cuvintele terminate în consoană, fie nederivate (*bărbát, copác, copil, nisip*), fie derivate cu sufixe (*bărbățel, copilás, copăcél, nisipós*), sunt, de regulă, oxitone, accentul căzând pe ultima silabă.

2.2.2. Cuvintele terminate în vocală sunt, în majoritatea absolută a cazurilor, paroxitone, accentul căzând pe a doua silabă de la sfârșit (*albină, capitálă, mulțime* ș.a.) (Zagaevski 1988: 166–173; Corlăteanu, Zagaevski 1993: 162–165, 176–177).

2.3. În astfel de condiții de natură fonetică, cu diferențe tranșante privind locul accentului în cuvânt în cele două limbi, numeroase nume de familie românești au fost deformate, mutilate în rostire de către alolingvi, conform regulilor limbii dominante, iar mai apoi, prin deprinderi, în mod mecanic, și de către băștinași.

2.4. Au existat două modele de schimonosire în rostire prin accent rusesc a numelor de familie românești.

2.4.1. Nume de familie rusești gen: *Céhov, Górkii, Lérmontov, Lévicev, Málțev, Mélnic, Mișin, Mólotov, Nósov, Púșkin, Sáharov, Șólohov, Țárik, Vólkov* ș.a., de altfel deosebit de numeroase, au asimilat numele de familie românești, terminate în consoană și deci, cu accentul corect pe ultima silabă:

- *Albót* (>Álbot)², *Antóci* (>Ántoci), *Arnăút / Arnăútu* (> Arnăut);
- *Blājín / Blājínu* (> Blăjin), *Bodrúg* (> Bódrug), *Bondári / Bondáru* (> Bóndari), *Botnári / Botnáru* (> Bótnari);
- *Calíc / Calícu* (> Călic), *Călin* (> Călin), *Cărăúș* (> Carăuș), *Chetrúș* (> Chétruș), *Ciobán / Ciobánu* (> Céban), *Cioráp* (> Cérap), *Ciréș* (> Céreș), *Costăș* (> Cóstăș), *Cováli* „fierar” (> Cóvali);
- *Donós* (> Dónos);
- *Fuiór* (> Fúer);
- *Harbúz* (> Gărbuz), *Holbán* (> Gólban);
- *Izmán / Izmánă* (> Ízman);

¹ „Drept exemplu de limbă cu accent imprevizibil, mobil și flexibil poate servi limba rusă” (Reformatskii A.A. 1967: 195). „Accent mobil, dificil de prezis” (în limba rusă) (LL 1981: 211).

² Aici și mai departe în paranteze sunt date numele de familie deformate prin accent, necorecte.

- *Lucăș / Lucășu* (> *Lúcaș*);
- *Malcóci* (> *Málcoci*), *Marín* (> *Márin*);
- *Mazúr / Mazúru* (> *Mázur*);
- *Părău* „părău” (> *Pérev*), *Prodán* (> *Pródan*), *Pușcăș / Pușcășu* (> *Púșcaș*);
- *Rotári / Rotáru* (> *Rótari*);
- *Smochín* (> *Smóchin*)³;
- *Șerbán* (> *Șérban*);
- *Tofán* (> *Tófan*), *Tufári* (> *Túfari*) ș.a.

2.4.2. Nume de familie rusești și ucrainiene bisilabice, terminate în -*ó* (acc.), gen: *Fed'kó*, *Jilkó*, *Mahnó*, *Șiškó* ș.a., au servit la deformarea, schimonosirea în rostire prin accent, dar uneori și prin anumite sunete, a numeroase nume de familie românești basarabene bisilabice, terminate în vocalele -*ă* sau -*u* neaccentuate: *Cúșcă* (> *Cușcó*), *Éțcu* (> *Ețcó*), *Hrincă* (> *Grincó*), *Hrițcu* (> *Grițcó*), *Iúncu* (> *Iuncó*), *Leică* „pâlnie” (> *Leicó*), *Sáuca*⁴ / *Sávca* (> *Savcó*), *Schiță / Schițcu* (> *Schițcó*), *Zúbcu* (> *Zubcó*) ș.a.

3. Deformări prin neglijarea semnelor diacritice la vocalele: ă, â

3.1. Neglijarea în scris, iar mai apoi și în vorbire de către cei ce nu ne cunoșteau nici limba, nici alfabetul, nici semnificația sonoră a semnelor diacritice la vocale, a condus la schimonosirea a mai multor nume de familie românești: *Babălúngă* (> *Babilúnga*), *Barbăróșă* (> *Barbaróșa*), *Brânzílă* (> *Brânzıla*)⁵, *Gáină* (> *Gáina* / *Gain*), *Negrúvódă* (> *Negrivóda*), *Pălanceánu* (> *Palanceán*), *Tărăță* (> *Terița*), *Țárnă* (> *Țerna*) ș.a.

4. Deformări prin înlocuirea unor vocale finale (-e / -ie) cu un diftong descendent (-ii)

4.1. Numele de familie, dar și prenumele masculine, terminate în vocala -*e* (*Gheorghe*, *Ipate* ș.a.) și / sau în hiatul -*ie* (*Anatolie*, *Vitalie* ș.a.), sunt transcrise, iar mai apoi și rostite, după modelul rusesc, cu -*ii* (diftong descendent) la finală:

4.1.1. Nume de familie: *Dárie* (> *Dárii*), *Enáche* (> *Enáchii*), *Ipáte* (> *Ipátii*), *Istráte* (> *Istrátii*), *Sofrónie* (> *Sofrónii*), *Terínte* (> *Teréntii*), *Vrábie* (> *Vrád'ii*) ș.a.

4.1.2. Prenume: *Anatólie* (> *Anatólii*), *Arcádie* (> *Arcádii*), *Ghenádie* (> *Ghenádii*), *Gheórghe* (> *Gheórghii*)⁶, *Grigóre* (> *Grigórii*), *Iúrie* (> *Iúrii*), *Procópie* (> *Procópii*), *Profírie* (> *Profirii*), *Savélie* (> *Savélii*), *Vasíle* (> *Vasílii*), *Vitálie* (> *Vitálii*), *Zinóvie* (> *Zinóvii*) ș.a.

³ În Parlamentul Republicii Moldova deputatul N.A., referindu-se la un coleg de al său, deputat și el, l-a numit *domnul Smochín* (varianta corectă), la care acesta a reacționat dureros, replicându-i că numele său este *Smóchin* (varianta necorectă).

⁴ În Basarabia există nume de familie *Sáuca*, dar acest nume îl poartă și un sat din r. Ocnița, jud. Hotin.

⁵ Un purtător al acestui nume de familie se mândrea cu această formă (lipsa diacriticului), pentru că, spunea el, în felul acesta i s-a păstrat la finală -*a* latin, nefiind înlocuit cu litera *ə* (*ă*) slavonesc.

⁶ Un consătean de-al subsemnatului povestea cum, fiind invitat în vizită la nuntă de un nepot de al său care locuia la Moscova, la vamă a fost întors, întrucât în invitație era scris *Gheorghe*, iar în pașaport – *Gheorghii*. Din cauza unor asemenea inconsecvențe în documente mulți au suportat și continuă să suporte neplăceri.

5. Deformări prin înlocuirea unor vocale finale cu sufixul slav -ov

5.1. În cele mai multe cazuri numele de familie românești, terminate în vocalele -ă sau -u, erau transcrise, dar mai apoi și pronunțate, cu sufixul slav -ov. Acest sufix, în percepția alolingvilor, a rușilor, este indentificat cu sunetele românești sus-numite, întrucât, după cum se știe, în limba rusă gradul de labializare / rotunjire a vocalei *o* în poziție neaccentuată este mediu, adică mai slab decât în română și franceză și mai puternic decât în engleză (Corlăteanu, Zagaevski 1993: 62). Așadar: *Buzîlă* (> Buzilov), *Cârpălă* (> Chirpálov), *Cunúnă* (> Conunóv), *Delabálta*⁷ (> Delibáltov), *Dohotáru* (> Dogotarióv), *Ioniță* (> Ionițov), *Sorbálă* (> Sorbálov), *Tănásă* (> Tanásov), *Tărcátu* (> Tarcátov), *Untîlă* (> Untilov), *Vutcărău* „votcă rea” (> Vutcaríov) ș.a.

6. Defomări prin redarea în scris a consoanei larigiale sonore *h* prin litera *g* după modelul slav

6.1. Limba rusă și limba ucraineană posedă în sistemul lor fonetic, în rostire, un sunet consonantic laringal sonor *h*, pe care în scris îl redau prin litera *g*. De exemplu, ei rostesc: *Hahárin*, *Hrișin*, *Hrihorii*, dar scriu: *Gagarin*, *Grișin*, *Grigorii*.

6.2. Graiurile moldovenești și, în general, graiurile de tip moldovenesc (în viziunea lui Al. Philippide, I. Iordan, Em. Vasiliu, I. Gheție, N. Saramandu ș.a.) au împrumutat de la slavi, în special de la ucraineni, acest sunet consonantic laringal sonor *h*, inexistent în graiurile de tip muntenesc și în limba română literară.

6.3. În timpul administrării țariste și sovietice numele de familie, rostite cu larigala sonoră *h*, erau scrise cu litera *g* după modelul slav, iar mai apoi și rostite corespunzător: *Hadârcă* (> Gadârca), *Hagiu* (> Gagiu), *Haidău* (> Gaidău), *Haiduc* (> Gaiduc), *Handrabură* (> Gandrabura), *Hangánu* (> Gangan), *Harabagiu* (> Garabagiu), *Harába* (> Garába), *Harbuz* (> Garbuz), *Harștea* (> Garștea), *Hămurari* / *Hămuraru* (> Gamurari), *Hâncu* (> Gâncu), *Herța* (> Gherța), *Hloabă* (> Globa), *Hodonoagă* (> Godonoga), *Hodorogea* (> Godorogea), *Holban* (> Golban), *Horea* (> Gorea / Gore)⁸, *Hrincă* (> Grincó), *Dohot* (> Dogot), *Dohotari* / *Dohotaru* (> Dogotari) ș.a.

7. Denaturări cauzate de multiple fenomene de natură fonetică (accent, schimbări de sunete), care uneori duc la imposibilitatea de a mai putea descifra etimologia

7.1. Alteori mutilarea numelor de familie românești se făcea în rostire, concomitent prin schimbarea locului accentului, dar și prin diverse schimonosiri de sunete (cu consecințe în forma scrisă), datorită particularităților specifice în rostirea sunetelor limbii dominate, în cazul dat a limbii române, percepute de alolingvi prin prisma rostirii sunetelor limbii ruse, a limbii dominante, altfel spus, prin aplicarea altei baze de articulație a sunetelor la rostire și a altei modalități de a le percepe.

7.1.1. Despre diferențele privind tipurile accentului în cele două limbi am vorbit *supra*.

⁷ *Delabálta* ca și *Delavrancea*. *Balta* este un orașel din Transnistria (fostă R.A.S.S. Moldovenească). Începând cu anul 1940, *Balta* aparține Ucrainei.

⁸ De la numele românesc de familie și de botez *Horea* s-a ajuns la *Gore* (rus. *gore* „durere, tristețe, jale”).

7.1.2. Cât privește schimbările de sunete în rostire și transcrierea lor prin litere dintr-o limbă în alta, ele depind de două sisteme fonologice diferite. În sistemul vocalic al limbii ruse nu există vocale de tipul *ă, î*, posterioare nelabiale sub aspect fiziologic și cu tonalitate gravă sub aspect acustic, ca în limba română. Limba rusă înregistrează șase foneme vocale: *e, i* (anterioare; acute), *a, î* (*ы*) (mediale, centrale, neutre; difuze, înclinate spre o tonalitate acută) și *o, u* (posterioare; grave) (Panov 1967: 41, 43). De aceea reprezentanții limbii ruse rostesc vocalele românești *ă, î* cu articulație anterioară și totalitate acută, așa ca pe *e, i*. Tot așa le și percep.

7.2. În cele ce urmează prezentăm câteva din acele nume de familie românești, care au suportat tăvălugul schimonosirilor. Pentru unele din ele ar fi anevoios să le poți descifra etimologia. Așadar:

7.2.1. Schimonosiri prin accent și sunete: *Babălău* (> Băbelev), *Babără* „babă rea” (> Bábire), *Brâniște* (> Brinișter), *Brădiș* (> Brád’iș / Brághiș), *Bârghie* (> Bérghia), *Ciorchină* (> Cérchina), *Cunúnă* (> Conunóv), *Părău* „părău” (> Pérev), *Șăpticăni* „șapte câini” (> Șeptičin) ș.a.

7.2.2. Schimonosiri prin sunete: *Bulihár*⁹ (> Boligári), *Cârpălă* (> Chirpálov); *Ghidirím* (> Dederém), *Hârșteoágă*¹⁰ (> Gherștéga), *Oaienăagră* (> Oinégra), *Ouátu* (> Uátu), *Roadeddeal* (> Rodigheal), *Tărăță* (> Terițe), *Vutcărău* „vodcă rea” (> Vutcaríov) ș.a.

8. Cazuri individuale specifice de deformări, falsificări și chiar interziceri și schimbări ale numelor

8.1. Nume de familie

8.1.1. Despre cazuri de deformare și mutilare a numelor de familie aflăm chiar din mărturisirile deținătorilor de documente, ale celor pățiți. Astfel, o deținătoare de documente spune că în perioada sovietică, primind pașapoartele familiei, au constatat că tatăl, capul familiei, a fost trecut cu numele de familie *Coráp* (în loc de numele corect *Cioráp*), mama a fost înscrisă *Ceráp*, iar ceilalți membri ai familiei – cu numele de familie *Cioráp* (varianta corectă) (*Literatura și arta*, Chișinău, 16 februarie 2006: 2).

8.1.2. În satul Pașcani, raionul Hâncești, se pot întâlni multe nume de familie *Hangánu*, dar și *Gangán* (LRM 2012: 163), iar în satul Palanca, raionul Ștefan Vodă, nume de familie *Ghidirím* stau alături de nume deformatate *Dederém* (LRM 2012: 79–81).

8.1.3. Scriitorul, publicistul și academicianul Nicolae Dabija scria că în satul său de baștină, Codreni, jud. Chișinău, „un sfert de sat e [cu numele de familie] *Untilă*, iar alt sfert – *Untilov*. Au apărut și vreo câțiva *Untilo*” (Dabija 2011: 1).

8.1.4. Scriitorul moldovean basarabean, cu pseudonimul literar Bogdan Istru, înscris în buletinul său de naștere *Ion Bădărău*, își semna după război (1945) poeziile *Ivan*¹¹ *Bódârev* (Dabija 2012: 1), iar scriitorul moldovean din Transnistria (din R.A.S.S.M.) *Nichita Mórco*v își semna poeziile cu numele de familie *Márco*v.

⁹ *Bulihar*, subst. zool. (reg.) – Vultan (DD I–V 1985–1986: I 1755).

¹⁰ Numele de familie figurează în (Cosniceanu 1991: 42). Ca nume comun (apelativ) nu este înregistrat nici în DEX, nici în (DD I–V 1985–1986: V 134).

¹¹ Basarabia era plină de *Ivani*, dar au mai rămas mulți și până azi. Prin școli, gimnazii și licee, prin instituții medicale mai poți auzi și adresări mai vechi: *Adela Ivanovna*, *Dora Ivanovna*, *Ivan Vasiliievici* ș.a.

8.1.5. Un caz identic în timpurile mai recente, ale socialismului „dezvoltat”, ni-l semnaleză scriitorul Nicolae Dabija: un cunoscut de-al său a fost înscris în pașaport cu numele de familie *Márcov*, în contrast cu numele tatălui, care purta de fapt numele de familie *Mórcov* (Dabija 2012: 1).

8.2. Prenume

8.2.1. În satul de baștină al semnatarului acestor rânduri, Palanca, jud. Soroca, îndată după război (1945), unui băiat cu numele de botez *Mírcea*, de cum s-a dus la școală, i-a fost schimbat în registru numele de *Dumitru*, pentru motivul că *Mírcea* e considerat nume românesc. *Dumitru* i-a rămas numele în documente pe viață.

8.2.2. Publicistul, scriitorul și academicianul Nicolae Dabija scria despre un caz similar. Un consătean de-al său, *Napoleon Untilă* (s. Codreni, jud. Chișinău), după ce se înscrișese la o școală din Chișinău, s-a întors acasă cu numele *Anatólui* (schimbat, dar și deformat: *Anatólui*, nu *Anatol* sau *Anatolie*) (Dabija 2012: 1).

8.2.3. Unui coleg de-al subsemnatului i s-a refuzat la oficiul de stare civilă să-și înregistreze fiica nou-născută cu numele *Lolita*, pentru că acest nume nu figura într-un îndreptar de nume *moldovenești*. La insistența colegului, care a găsit în sursa dată numele *Lola*¹², iar *Lolita* a fost recunoscut drept diminutiv de la aceasta, funcționarul, până la urmă, a fost convins și a înregistrat numele *Lolita*.

8.2.4. Prin anii '90 ai secolului trecut, ani de independență a Republicii Moldova, specialiștii antroponiști veneau cu recomandări în vederea corectării numelor de familie deformate, mutilate. Dar și de data aceasta la oficiile de stare civilă puteai fi refuzat, aducându-se explicații gen: „*avem regulamentele și circularele noastre interne*” (Literatura și arta, Chișinău, 17 februarie 2011: 1). Tot pe atunci un preot (un preot!), în biserică, la o cununie, a refuzat să treacă numele *Rodica*, substituindu-l cu *Raisa* (ibidem).

8.2.5. Erau însă înregistrate fără nicio restricție prenume ca: *Arcadie*, *Artiom*, *Artur*, *Ghenadie*, *Igor*, *Oleg*, *Rostislav*, *Ruslan*, *Stanislav*, *Vladlen* (abreviat de la *Vladimir Lenin*), *Zosim* (masculine); *Maia*, *Oxana*, *Rostislava*, *Ruslana*, *Stanislava*, *Svetlana*/*Sveta*, *Vladlena* (vezi: *Vladlen*), *Zoia* (feminine) ș.a.¹³

8.2.6. Aceasta a fost realitatea și întotdeauna au existat tendințe de a da copiilor nou-născuți prenume *mai altfel*, mai exotice¹⁴. Sunt cunoscute persoane care, începând cu anii '90 ai secolului trecut, după proclamarea independenței Republicii Moldova, au început să se numească și să se scrie *Alécu*, în loc de *Oleg*, și *Luminița*, în loc de *Svetlana* / *Sveta*.

¹² Prenumele *Lola* figurează în Eremia, Cosniceanu (1968: 68); Cosniceanu (1991: 19). Prenumele *Lolita* îl poartă cunoscuta cântăreață latino-americană *Lolitta Torres* și personajul principal din romanul cu același titlu al scriitorului rus Vl. Nabokov.

¹³ Aceste prenume au fost extrase din Eremia, Cosniceanu (1968: 36–59); Cosniceanu (1991: 15–20).

¹⁴ Niște cunoscuți tărăgănanu punerea numelui băiețelului nou-născut. Spuneau că se mai gândesc la un nume frumos. Mai *aleg*. Nu se grăbesc. Peste vreo săptămână i-am întrebat ce nume totuși i-au pus. – *Aleg*, – a fost răspunsul. Le-am replicat: – Cât o să mai *alegeți*? Atâtea nume frumoase sunt. – *Aleg*, *Aleg* îl cheamă. Am înțeles că îl cheamă *Oleg* (*Aleg* în rostire rusească).

9. Concluzii

9.1. După declarația de independență a Republicii Moldova, persoanele care au avut de suferit de pe urma deformărilor și denaturărilor numelor de familie și a prenumelor, iar, uneori, și de interzicere a unor prenume, au început să se folosească de posibilitatea de a și le corecta, de a și le aduce la forma tradițională, transmisă din moși-strămoși.

9.2. Corectarea se face deseori în conformitate cu normele ortografice în vigoare, prevăzute pentru numele comune (apelative), ceea ce conduce la niște forme hipercorecte. Asemenea modalități de corectare a numelor de familie sunt recomandate chiar de unii antroponomasți.

9.3. La corectarea numelor de familie uneori se neglijează specificul dialectal. Pentru Moldova, mai ales pentru partea ei de nord, unde este cunoscut fenomenul asimilării vocalelor după schema *ă-á > a-á* (ex.: *balán, barbát, caráre, pasát*), numele de familie *Balán, Pasát, Stratán* ș.a. nu pot fi „corectate” în: *Bălán, Păsát, Strătán* ș.a., forme, pe care le putem întâlni în presă. Sau nume de familie ca: *Bucatári, Cojocári, Rotári, Vacári* ș.a. „corectate” în *Bucătáru, Cojocáru, Rotáru, Văcáru* ș.a.¹⁵ Pot fi aduse și alte cazuri. Dar aceasta ar fi o temă aparte.

Bibliografie

Cărți/volume

- Corlăteanu, N. și Vl. Zagaevski. 1993. *Fonetica*. Chișinău: Editura Lumina.
- Cosniceanu, M. 1991. *Dicționar de prenume și nume de familie purtate de moldoveni*. Chișinău: Redacția Principală a Enciclopediei Moldovenești.
- DD I–V 1985–1986. Udler, R. Ia., V. A. Comarnițchi, A. T. Cenușă, V. C. Pavel, A. N. Dumbrăveanu, V. F. Melnic et al. *Dicționar dialectal*, Vol I–V. Chișinău: Știința.
- DEX 1975. Coteanu, I. și M. Seche (eds.). *Dicționarul explicativ al limbii române*. București: Editura Academiei.
- Eremia, A. și M. Cosniceanu. 1968. *Nume de persoane*. Chișinău: Editura „Cartea Moldovenească”.
- LL 1981. Sala, M. și I. Vintilă-Rădulescu. *Limbile lumii. Mică enciclopedie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- LRM 2012. *Localitățile Republicii Moldova. Itinerar documentar-publicistic ilustrat*. Vol. 10. Chișinău: Fundația „Draghiștea”.
- Panov, M. V. 1967. *Русская фонетика*. Москва: „Просвещение”.
- Reformatskii, A. A. 1967. *Введение в языкознание*. Москва: Издательство „Просвещение”.
- Superanskaia, A. V. 1964. *Как вас зовут? Где вы живёте?* Москва: Издательство „Наука”.
- Zagaevski, Vl. C. 1988. *Culorile accentului*. Chișinău: Știința.

Articole

- Cosniceanu, M. 2012. Nume românești cu sufixe slave (preferate de purtători sau impuse de administratori). În *Omagiu profesorului universitar Ion Melniciuc, LXX*. Chișinău: CEP USM.
- Dabija, N. 2011. Despre numele basarabenilor. *Literatura și arta*. Chișinău, 5 (3413). 3 februarie.
- Zagaevski, Vl. C. 2007. Nume de familie românești (Doga, Goga, Goma, Moga, Popa, Zota). *Limba Română* 1–3: 139–141. Chișinău.

¹⁵ În această privință ne-am pronunțat în unele din articolele noastre (Zagaevski 2008: 172–181; Zagaevski 2007: 54–56).

Zagaevschi, Vl. C. 2008. Nume de familie românești cu formatul *-arius* (*Morariu, Morari, Moraru, Morar*). *Limba Română* 7–8: 157–158. Chișinău.

Zagaevschi, Vl. C. 2011. Nume de familie românești arhaice și derivatele lor în zone periferice și insulare. În *Numele și numirea. Actele Conferinței Internaționale de Onomastică. Ediția I*, O. Felecan (ed.), 225–230. Cluj-Napoca: Editura Mega.